

wo 08 maart 2023
20.00 Concertzaal

SILBERSEE

Umva!

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

FOCUS OP FOTOGRAFIE

'Dans is een taal', zegt de Belgische kunstenares **Lore Stessel**. Een taal zonder woorden die verhalen doet ontstaan. In haar eigen woordeloze vocabularium, de camera ter hand, legt ze die dans vast. Ze voegt niets toe, maar laat weg. In *Concrete Body* vertaalt zich dit in de verwevenheid van haar werk met het Concertgebouw en in de door haar gekozen materialen waarop elk beeld zijn thuis vindt.

Maak ook kennis met het werk van **Carole Clement** in het Concertgebouwcafé. Vanaf 06 mei exposeert **Sébastien Van Mallegem** in het Concertgebouw.

concertgebouw.be/tentoonstellingen

© Lore Stessel

SCAN EN KOOP EEN BOOM VAN HET CONCERT—GEBOUWBOS

Tegen eind 2023 wil het Concertgebouw met jouw hulp een bos aanplanten met 2000 bomen en zo de CO₂-uitstoot in Vlaanderen met 600 ton per jaar verminderen. Samen maken we Brugge nog een stukje groener en geven we wilde bomen, planten en dieren zoals vogels, edelherten en reeën alle kansen om te groeien en bloeien.

concertgebouw.be/bos

Uitvoerders en programma

COPRODUCTIE CONCERTGEBOUW

20.00 inleiding door Anna Vermeulen

Aurélie Nyirabikali Lierman: concept & compositie
Keren Levi: eindregie
Yannis Kyriakides: muzikale dramaturgie
Aurélie Nyirabikali Lierman: tekst (geïnspireerd op *The Glorious Cow* van Scholastique Mukasonga (ed. Gallimard))
Aurélie Nyirabikali Lierman, Kaito Winse, Maya Felixbrodt & Soa Ratsifandrihana: choreografie
Aurélie Nyirabikali Lierman, Gaetan La Mela, Kaito Winse, Maya Felixbrodt, Raphaela Danksagmüller & Soa Ratsifandrihana: performers
Jeroen Smith: scenografie
Jeroen Smith & Niels Kingma: lichtontwerp
Wim Becker: decorbouw
Maurits Thiel & Stefan Bos: productie & audiotechniek
Maurits Thiel & Wouter Snoei: audio-technische adviezen

creatief producent: Jimmy-Pierre de Graaf & Dominique Slegers
coproductie: Concertgebouw Brugge, HermesEnsemble, Silbersee & Het Laatste Bedrijf

met dank aan: Boris Bischoff, Denis Wouters, Gallop Taxshelter, Gemeente Rotterdam, Gil Gomes Leal, Inne Goris, Katia Truijten & Vlaams Cultuurhuis de Brakke Grond

speciale dank aan: Deutschland Radio (Marcus Gammel), Folco de Jong en Eelkje Christine Bosch, Sjaak Douma, GC De Kriekelaar (Leen Rossignol en Rosalie Kalanga Beya), Liermans familie en vrienden in Rwanda & New Grounds Rotterdam (Connor Whyte)

Deze productie kwam tot stand met de steun van de Gallop Tax Shelter maatregel van de Belgische Federale Overheid

Aurélie Nyirabikali Lierman (ca.1980)
Umva! (2023)

MUZIEK

EYE-OPENER

Luisteren met je hele lichaam

Al 20 jaar trekt Aurélie Nyirabikali Lierman vaak op familiebezoek naar Rwanda. Opgeleid als radiomaker en componist in België en Nederland, kregen de opnames van landschappen en stemmen die ze op haar reizen maakt een vitale plek in haar muziek. Even belangrijk zijn haar ontmoetingen met Kanyoni Ladislas, haar 113-jarige grootvader en een van de laatste traditionele jagers en dokters in Rwanda. Zijn lange leven aan de voet van Mount Karisimbi omspant de woeligste delen in de Rwandese geschiedenis: de Duitse en Belgische kolonisatie, de onafhankelijkheid in 1962, de genocide in 1994, het fragiele herstel vandaag. Gesprek na gesprek leert Lierman bij over zijn levensverhaal en zijn kennis van de geneeskunde en de jacht, die ondanks alle transformaties met hem is blijven voortleven. In *Umva!* reflecteert ze hierover met 3D-klankopnames, een partituur voor musicerende en sprekende dansers en een lichtchoreografie. 'Het wordt een quasi-rituele herinnering aan mijn grootvader, nog tijdens zijn leven, via een hommage aan een krachtig Rwandees symbool: de koe.' Een gesprek met kleindochter Aurélie Nyirabikali Lierman.

Waarom focus je in *Umva!* op de koe?

Daarvoor zijn de kortverhalen van de Rwandese auteur Scholastique Mukasonga een belangrijke inspiratie. Als het over Rwanda gaat, draait het vaak om de bloedige geschiedenis. Maar in Mukasonga's verhalen schemert er waardigheid door, een harmonieus beeld van het alledaagse voor de kolonisatie en de samenlevingssystemen die er al waren. In haar verhalen merk je hoe belangrijk de *inyambo*-koe daarbij was. Je krijgt een soort pastorale idylle, waar mensen hun leven indelen op het ritme van die imposante koeien. Dat wilde ik beter begrijpen. Zo ben ik diep de geschiedenis van Rwanda ingedoken. Er is

- Met *Umva!* reflecteert Aurélie Nyirabikali Lierman op haar ontmoetingen met haar 113-jarige grootvader, een van de laatste traditionele jagers en dokters in Rwanda.
- In het libretto verbeeldt ze zijn jeugdleven met een mix aan orale en literaire bronnen over de Rwandese koeiencultus en het herdersleven.
- De ruimtelijke performance met 3D-soundscapes en een hybride compositie voor musicerende dansers is ingegeven door Liermans luisterervaring bij haar grootvader.

een rijke traditie aan animistische teksten die refereren aan de koe als ideaalbeeld: niet 'slechts een dier', maar iets wat je spiritueel, materieel en sociaal rijk maakt. Gravend naar orale bronnen, vond ik ook transcripties van volksverhalen met een bijna surrealistische vertellogica. In het libretto voor *Umva!* meng ik zulke literaire en orale bronnen tot een mozaïek aan verhalen over de Rwandese koeiencultus. Ze vormen samen een imaginaire herinnering aan de jeugd van mijn grootvader, die zijn kennis van de geneeskunde en de jacht deels vergaarde omdat hij vaak lang op pad was met kuddes koeien door de bossen en graslanden in zijn regio. Zo leerde hij planten en zijn omgeving gebruiken. Maar herinneringen aan dit alledaagse leven zijn moeilijk naar boven te halen. Er zit zoveel verandering tussen. Met *Umva!* beeld ik me dus in hoe het was voor mijn grootvader, op pad als jong persoon.

De titel *Umva!*—*Luister!* in het Kinyarwanda—verwijst ook naar jouw interculturele dialoog met je grootvader.

Die aanmaning om te luisteren vat mooi hoe mijn grootvader en ik het gesprek aangaan. Bij mijn eerste bezoeken wilde ik zo veel mogelijk verbale feiten verzamelen en opnemen. Maar dat is niet voldoende. Wat ik observeer en voel, bij mijn grootvader alsook zijn directe omgeving en entourage: ook dat is een cruciale vorm van luisteren en opnemen. Omdat ik niet genoeg Kinyarwanda spreek, moet ik met mijn hele lichaam luisteren. Als er geen vertaler is, moet je elkaar aanvoelen met mimiek. Je moet tolerant zijn, zelfs als je denkt dat het fout loopt, dat je elkaar verkeerd begrijpt. Dat luisteren met je hele lichaam: dat is *Umva!*. Het is ook een reden waarom ik met een *binaurale* set-up werk in de voorstelling. Je krijgt audio in 3D rond je, met tapeopnames, stemmen en bewegende live performers. Ik wilde een sensorielle ervaring creëren, waar het mag dat je geluiden of woorden niet direct begrijpt, maar waar je volledig in de performanceruimte kan stappen en tegelijk ook op de heuvel bij mijn grootvader zit.

Hoe vertaalde je de indrukken die je in Rwanda opdeed in de klankpartituur en choreografie van *Umva!*?

Ik wil vooral geen museumbeeld van Rwanda naar hier halen, maar probeer een heterogene 3D-wereld te maken. Daarin heb je de tape en stemmen. Ik heb onder meer 's nachts opnames gemaakt op het platteland bij mijn familie. Je kan dan een parallelle wereld horen, waar herders die koeien bewaken over de valleien heen met elkaar communiceren. Voor de muziekcompositie diende traditionele Rwandese muziek als inspiratie, zonder dat het een letterlijke vertaling werd. Naast de eigen instrumenten van de performers gebruik ik ook instrumenten uit Rwanda. Die koos ik niet per se om hun

'Ik wil vooral geen museumbeeld van Rwanda naar hier halen, maar probeer een heterogene 3D-wereld te maken.'

klank, maar ook om hun functie in sociale contexten, verbonden aan het leven van mijn grootvader. Neem de *ihembe*, een hoorn die als communicatiemiddel tijdens de jacht en voor rituelen wordt gebruikt. Het fascineert me om instrumenten als gebruiksvoorwerpen te zien en omgekeerd. Ook de choreografie is deels geïnspireerd op Rwandese dans. Niet de verfijnde koninklijke danscultuur, maar wel de oorsprong daarvan in de alledaagse danscultuur onder het volk. Zo zijn we met de cast ook vertrokken bij dagelijkse bewegingen, die je kan stileren tot dans.

Past dat ook in je zoektocht naar een hybride performancetaal tussen Europese en Afrikaanse tradities in?

Dat is essentieel in de samenwerking met de cast voor *Umva!*. Ik denk al lang na over mijn positie in de context van Europese en Afrikaanse concertmuziek. Door in het creatieproces aan de slag te gaan met artiesten die thuis zijn in westerse en Afrikaanse muziek- en danspraktijken wilde ik op een fundamentele manier de grens in beide richtingen oversteken. De hele cast gaat daarin mee. In het werkproces ontwikkelden we een taal die werkt voor de artiesten die notenschrift gewoon zijn en voor de artiesten die muziek anders in kaart brengen.

— Anna Vermeulen

Biografieën

Silbersee (NL) is een caleidoscopisch gezelschap. Een enigszins chaotische familie van zielsverwanten rond Romain Bischoff. Ze zijn geworteld in opera, maar zetten de ramen en deuren wijd open voor eigenzinnige talenten uit de meest uiteenlopende genres en disciplines. Met de stem als oer-instrument geven ze klank aan dat wat gehoord moet worden. Dat wat er écht toe doet; thema's zoals inclusie, ecologie en artificiële intelligentie. Silbersee werkt graag samen met anderen en maakt voorstellingen over de wereld van nu en die van de toekomst.

HERMESensemble (BE) opereert in de grensgebieden van hedendaagse muziek en kunst. De kernmusici van het collectief creëren eigentijdse artistieke verhalen in nauwe samenwerking met gastkunstenaren en een divers publiek. HERMESensemble realiseert kruisbestuivingen met oude muziek, jazz, pop-, niet-westerse muziek en elektronische kunst. De producties overstijgen de traditionele concertvorm door synergie met theater, dans, beeldende kunsten, video, film en multimedia.

Aurélië Nyirabikali Lierman (RW/BE) studeerde audiovisuele kunst en jazz-zang in Brussel en Leuven en vervolgde haar opleiding met een master compositie en een minor zang aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Jarenlang was Lierman radiomaker en journalist voor de Vlaamse radio. Sinds januari 2020 is ze gevestigd in Rotterdam en werkt ze vanuit haar studio in de vernieuwde broedplaats De HBS aan de 's Gravendijkwal. Geboeid door de verhalende kracht van abstract geluid en muziek, voegt Lierman dramatische en documentaire elementen toe aan een muziekcompositorische structuur (of net andersom). Liermans oeuvre is dan ook multidisciplinair en beweegt zich tussen radiokunst, installatie, performance, stemkunst en compositie. Haar ruime collectie aan unieke field-recordings en soundscapes uit landelijk en stedelijk hedendaags Oost-

Afrika functioneert als een rode draad in haar werk. Zij transformeert die verzamelde klanken en boetseert deze tot iets wat ze omschrijft als *Afrika Concrète*, een hybride vorm van Afro-Europees muziektheater. Met *Umva!* poogt ze deze vorm verder uit te diepen en te verfijnen.

Raphaëla Danksagmüller (AT) is een multi-instrumentalist die woont en werkt in Amsterdam. Ze is een virtuoze blokfluitiste maar speelt ook duduk, kaval en fujara. Danksagmüller is ook een ervaren zangeres. Haar diepe fascinatie voor traditionele blaasinstrumenten bracht haar ertoe de Armeense duduk te studeren bij Gevorg Dabaghyan in Yerevan, Armenië. Ze wordt beschouwd als de toonaangevende duduk-speler voor hedendaagse muziek in Nederland en daarbuiten. Als soliste en lid van verschillende ensembles toerde ze uitgebreid in Europa, Azië en de Verenigde Staten.

Maya Felixbrot (IL) speelt viool en altviool, componeert, zingt, improviseert, componeert muziek voor film en theater, danst, onderzoekt bewegingen en muziek, creëert performances, schrijft gedichten, treedt op als solist en met ensembles. Ze neemt deel aan vele muzikale en interdisciplinaire samenwerkingen bij lokale en internationale projecten met haar ensembles Zvov, 32 en Ghom. Felixbrot studeerde aan de Jerusalem Academy for Music and Dance en aan het Koninklijk Conservatorium. Ze werd geboren in 1986 in Israël en woont nu in Amsterdam.

Yannis Kyriakides (CY/NL) is een componist van hedendaagse muziek. In zijn muziek combineert hij veelal conventionele muziekinstrumenten met elektronica en digitale media. Kyriakides studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Louis Andriessen en Dick Raaijmakers. In 2000 won hij de Gaudeamus Prijs voor zijn compositie *a consPIracy cantata*. Sinds 2005 vormt Kyriakides samen met Ronald

Spekle de artistieke leiding van het Maarten Altena Ensemble (MAE). In 2011 kreeg zijn cd *Antichambers* in Parijs een Quartz Electronic and New Music Award in de categorie Experiment and Research. Dat jaar kreeg zijn werk *Paramyth* ook de Buma Toonzettersprijs voor Beste nieuwe Nederlandse compositie in 2010. In 2011 ontving Kyriakides de Willem Pijper Prijs van de gemeente Den Haag voor *Dreams of the Blind*. Als docent aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag is Kyriakides van grote invloed op een nieuwe generatie componisten.

Gaetan La Mela (BE) begon zijn muzikale carrière aan de Muziekacademie te Genk. Daarna vervolgde hij zijn studie aan het Lemmensinstituut te Leuven, waar hij het diploma Meester in de Muziek behaalde bij Leo Ouderits. Aan ditzelfde instituut behaalde hij ook een pedagogisch diploma en een specialisatie kamermuziek. Hij volgde masterclasses bij Rainer Seegers en Franz Schindlebeck (Berliner Philharmoniker). La Mela behoort tot de vaste kern musici bij het HERMESensemble en is lid van Belgian Brass. Voor HERMESensemble realiseerde hij solo-optredens met muziek van onder meer Kaija Saariaho en Salvatore Sciarrino.

Keren Levi (IL) maakt sinds 2004 multidisciplinaire dansvoorstellingen. Haar werk is te zien in theaters en festivals in Amsterdam en in verschillende andere Nederlandse steden. Het creëren van diverse soorten werk voor volwassenen en voor jong publiek, is een terugkerend element in haar oeuvre. Met een speelse, inventieve combinatie van abstracte concepten en technologie prikkelt Levi de verbeelding van volwassenen, kinderen en jongeren. Haar voorstellingen zijn onderscheiden met verschillende prijzen, waaronder de BNG prijs 2006 voor *Territory*, de Zilveren Krekel 2011 voor *couple-like#2* (jong publiek), en de Dioraphte-prijs, Nederlandse Dansdagen 2013 voor *The Dry Piece*.

Soa Ratsifandrihana (FR/MDG) begon haar carrière als danser-performer in creaties van

James Thierrée (*Tabac Rouge*) en Salia Sanou (*Du désir d'horizons*). Daarna trad ze toe tot Rosas, het gezelschap van Anne Teresa De Keersmaecker. Zo danste ze *Fase* waarin ze de solovioolfase van Anne Teresa overneemt. Naast haar werk als performer is ze een maker, die haar eigen signatuur ontwikkelt. Recent nog choreografeerde ze *Folia*, dat in augustus 2020 in samenwerking met Florentin Ginot werd gepresenteerd in de Philharmonie van Keulen. Sinds 2021 toert ze door Europa met haar eerste solo getiteld *g r o o v e*. Vandaag werkt ze aan een nieuwe voorstelling die dans, muziek en radiopraktijk verweeft.

Jeroen Smith (NL) studeerde in 2005 af aan de Opleiding Theater Techniek van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Al tijdens zijn studie richtte hij het verhuurbedrijf Evelements op waarmee hij vele evenementen theater- en tv-producties heeft ondersteund. Sinds 2015 focust hij zich meer op technische productie en lichtontwerp. Zo maakte hij vele lichtontwerpen voor onder meer Silbersee, Leine Roebana, Muziektheater Hollands Diep, het Grachtenfestival, Dubai Parks en Resorts, John Williams, Zep en de Strijkkwartet Biënnale. Jeroen houdt zich ook bezig met het ontwerpen en maken van designverlichting. Samen met Yvon Muller richtte hij in 2020 B-Lumen op, dat met behulp van 3D scan- en printtechniek de schoonheid van de natuur 'vangt' en verwerkt in zijn lampontwerpen.

Kaito Winse (BFA) komt uit een familie van griots: zangers/dichters uit West-Afrika die lokale verhalen en geschiedenis bezongen en beschreven. Als solo muzikant en artiest eert Winse die traditie, maar op een moderne manier. Hij zingt en speelt verschillende West-Afrikaanse instrumenten: fluit, percussie en mondboog. Ook kan hij zijn stem als een instrument laten klinken. Hij weet allerlei betoverende klanken uit zijn instrumenten te krijgen. En hij zingt met de diepe, krachtige stem en gedrevenheid die je nodig hebt als je een stam, voorouder of geest wilt laten luisteren. Hij is tevens een begenadigd danser.

In de kijker

ZATERDAG

11 MRT 2023

20.00 Concertzaal

© Marco Borggreve

Asko|Schönberg & Colin Currie Reich/Richter

Godfather van de *minimal music* Steve Reich sloeg de handen in elkaar met een andere legende: beeldend kunstenaar Gerhard Richter. Pixels en patterns vinden elkaar in een allesomvattend, hypnotiserend spektakel met werkelijk verbluffende beelden en magie van meesterpercussionist Colin Currie.

ZONDAG

26 MRT 2023

14.00 & 16.00 in & rond het Concertgebouw

Nadar Ensemble Stefan Prins. Der Wanderer 2.0

Onze huisartiest Nadar Ensemble laat wederom grenzen vervagen. Tijdens deze 'voorstelling' ga je op wandel in en rond het Concertgebouw, struin je doorheen het oeuvre van Nadar-telg Stefan Prins en navigeer je tussen live en virtueel.

Laat weten wat je van de voorstelling vond met #concertgebouwbrugge

 @ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr
 @concertgebouwbrugge

info & tickets +32 (0)78 15 20 20 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be